

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 2

Рівне – 2001

ББК 63.3 (0) я 43

А 43

УДК 9(438): 9(477): 321: 327: 327(477): 34(091): 329.4

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. – Рівне: РДГУ, 2001. – Випуск 2. – 245 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Черній Альберт Іванович

доктор історичних наук, професор,
академік Академії наук Вищої школи України
та Міжнародної слов'янської академії наук

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна

кандидат історичних наук, професор

Бачинський Вільгельм Маркович

доктор історичних наук, професор

Гайбонюк Володимир Дорофійович

кандидат історичних наук, професор,
заслужений діяч культури України

Дещинський Леонтій Євгенієвич

доктор історичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Ковальський Микола Павлович

доктор історичних наук, професор, академік
Міжнародної слов'янської академії наук

Кондратюк Костянтин Костянтинович

доктор історичних наук, професор

Лизогуб Юрій Маркович

доктор історичних наук, професор

Литвинчук Анатолій Іванович

кандидат історичних наук, професор,
заслужений діяч культури України

Макар Юрій Іванович

доктор історичних наук, професор

Павлюк Володимир Васильович

доктор філософських наук, професор

Постоловський Руслан Михайлович

кандидат історичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії

наук

Саух Петро Юрійович

доктор філософських наук, професор,
академік Академії наук Вищої школи України

Степанков Валерій Степанович

доктор історичних наук, професор

Троян Сергій Станіславович

доктор історичних наук, професор (*науковий редактор*)

Шевчук Василь Петрович

доктор історичних наук, професор, заслужений діяч
науки і техніки України

Друкується за ухвалою вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 4 від 30 листопада 2001 р.)

**За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори статей.
Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.**

ISBN 966–7281–07–7

Адреса редакції: 33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2001

1998. – 229 с.

13. Федотов Г.П. Собрание сочинений: в 6 т. – Т.III. Тяжба о России. – УМСА-Париж, 1988. – 320 с.

УДК 940. У–454

Р.С. Пальчевський

УКРАЇНСЬКИЙ МОЛОДІЖНИЙ РУХ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ, ЩО ВХОДИЛИ ДО СКЛАДУ ПОЛЬЩІ (1920–1939 РР.)

П'ємонт визвольного руху українців на Західній Україні на початку 20-х років стала Галичина. Основним змістом її суспільно–політичного життя була боротьба за відновлення Української держави. Всі політичні партії, окрім УСДП, об'єдналися навколо цієї ідеї в єдиний національно–державницький табір. Однак пізніше анексія Галичини польською державою, криза парламентсько–демократичної системи спричинили зменшення впливів націонал–демократії і одночасне посилення полярних ідейно–політичних напрямів – комунізму зліва та націоналізму справа.

Пізніше, в 30-х роках, у зв'язку з польською політикою переслідування українства відбулася різка зміна суспільних настроїв, наслідком чого стало посилення впливу ОУН. Антирадянську позицію зайняли всі легальні політичні партії. Ліворадикальний рух переживав кризу.

Згадані перипетії суспільно–політичного життя краю безпосередньо відбивались на характері розвитку українського молодіжного руху, в багатьох випадках визначаючи його.

Націонал–демократичний напрям останнього представлений у першу чергу руханково–спортивними молодіжними товариствами “Січ”, “Сокіл”, “Луг”, “Пласт”.

Вплив тих чи інших партій та “дорослих” організацій на них не перешкоджає виділити цілу низку ознак в їхній діяльності, які впливають із суті націонал–демократичного руху. Серед таких ознак – виховання національно–патріотичних почуттів молоді, використання легальних форм діяльності, співпраця з іншими молодіжними структурами не лише всередині країни, а й за її межами.

Згадані товариства (окрім “Лугу”) згідно з періодизацією Андрухова І.О. в січні 1921 року вступили в третій період діяльності, який характеризується відродженням після участі й поразки в національно–визвольних змаганнях [1; 19], активною участю в суспільно–політичному та культурно–освітньому житті українства, протистоянням шовіністичній політиці польського уряду. Останній в активізації діяльності руханково–спортивних товариств української молоді постійно вбачав загрозу польським інтересам, тому всіляко боровся з цими товариствами. З особливою упередженістю ставився до “Січей”. Дозволивши їх у 1922 році, цього ж року припинив діяльність 50 осередків, як “політизованих” [2].

З підозрою зустріла польська влада відродження культурно–освітнього крила “Січі” під назвою “Луг”. Про це свідчать таємні циркуляри від 10 червня та 30 вересня станіславського воєводи, який звертає увагу на те, що “... хоча товариство “Луг” і має по статуту гуманітарну і культурно–освітню діяльність, проте в ряді осередків його діяльність є антидержавною, оскільки виховує молодь в дусі військовим під приводом гімнастичних вправ ... Дальшим доказом є те, що члени товариства діляться на чети, ходять в колоні по чотири, а також вправи з топірцями, які нагадують карабіни” [3; 1].

Весною 1932 року видаються укази, спрямовані проти “Сокола–батька” і “Лугу”. Згідно з ними членам товариства заборонялося вести політичну діяльність, залучати в свої ряди шкільну молодь віком до 18 років [4; 26].

Близькою до цих товариств за характером діяльності була українська пластова організація, яка мала яскраво виражений національний характер як у Галичині, так і на Волині. Волиняни

постійно підтримували зв'язок із Львівським Верховним Пластовим Комітетом. З метою обміну досвідом роботи 18–19 серпня 1927 року вони організували першу пластову зустріч з галичанами неподалік містечка Олександрії на Рівненщині [5; 135].

Польська влада підозрювала пластунів у підривній діяльності проти Польщі. Свідчення цього знаходимо на сторінках архівних польських документів. Зокрема, в одному з них йдеться про те, що пластуни з Межиріч "... проводять серед молоді агітацію, аби кожен українець належав до "Пласту", щоб під час другого перевороту були готові обороняти свій край" [6; 118].

Так чи інакше пластова організація у Західній Україні стала масовою. Приводом до її заборони польською владою була участь у серпні 1930 року в одному з терактів, проведених з ініціативи ОУН, старшого пластуна зі Станіслава Гриця Пісецького, який загинув на місці нападу на поштову карету у пластунській формі. Цей факт засвідчив відразу дві закономірності: з одного боку, не могло виховання у "Пласті", яке сприяло накопиченню молодечої енергії, любові до України, не вилитися в певні якісні зміни діяльності молодих; а з другого боку, польські власті не могли не помічати і не розуміти цього. Рано чи пізно вони повинні були знайти привід для припинення діяльності такої масової молодіжної організації, якою був "Пласт".

Історія руханково–спортивних товариств засвідчує, що ідеологічного чи політичного вакууму у виховній роботі з молоддю в умовах окупаційного режиму не може бути. Рано чи пізно кількісні накопичення приводять до якісних змін. Згадані товариства в багатьох випадках стали своєрідною школою підготовки до участі в рядах Української Військової Організації (УВО) та Організації Українських Націоналістів (ОУН) для багатьох їхніх членів. Серед них, зокрема, такі відомі діячі націоналістичного руху, як: Євген Коновалець, Осип Зінкевич, Степан Бандера та інші.

У поглибленні національного виховання української молоді помітну роль зіграла українська греко–католицька церква (УГКЦ). Особливо відчутним був її вплив на молодіжні товариства "Сокіл–батько" і "Пласт". Окрім цього в 20–х – 30–х рр. на західноукраїнських землях діяли суто релігійні молодіжні товариства: Католицька акція української молоді (КАУМ) "Орли", Марійські товариства, "Обнова", "Скала". З'явилися вони тут з благословення ієрархів УГКЦ, які вважали, що відродження державності України значною мірою залежить від молоді, яку чекає "величне й почесне завдання – обновити Христовою ідеєю Українську Націю" [7; 40].

Головним у діяльності цих товариств стало виховання національно–християнського світогляду, зміст якого полягав у гармонійному поєднанні віри й любові до Бога, у їх християнському вираженні з любов'ю до України та жертвовною працею на благо рідного народу.

Переконливим доказом впливу УГКЦ на молодь стало свято "Українська молодь Христові", яке відбулося 7 травня 1933 року у Львові і збило понад 8 тисяч делегатів від "Соколів", "Лугів", Марійських дружин та гуртків "КА" [8; 19]. Складаючи перед собором св. Юра в присутності духовного кліру на чолі з митрополитом Андреем Шептицьким присягу на вірність заповітам Ісуса Христа, юнаки та дівчата поклялися жити за Божими Заповідями. Упродовж найближчих після цього тижнів майже вся молодь краю склала таку ж присягу, окрім незначної кількості "студентів–націоналістів та всяких соціалістів" [9; 5].

Про популярність на Західній Україні релігійних молодіжних організацій, зокрема "Орлів", свідчить той факт, що в 1939 році у краї діяло 189 гуртків, у складі яких перебувало 4979 дійсних членів [10; 28].

Доволі масовою на західноукраїнських землях, зокрема на Волині, була діяльність молодіжних господарських організацій. Особливо тих, які були об'єднані у Волинський Союз Сільської Молоді (W.Z.M.W.). Основною метою його діяльності було "... формування культурного і фахово–освіченого господаря свого господарства" [11; 11].

Якщо спочатку ряди Союзу поповнювалися в основному польською молоддю, то через кілька років основну частину його членів становили українські юнаки і дівчата. Так, у 1937 році в 364 осередках із 7255 членів українців уже було 5180 [12; 11].

У роботі спілки серед основних завдань були намагання виховати молодих українців та поляків культурними громадянами Польської держави, здатними жити в мирі і злагоді.

Планувалося здійснити піднесення села та зняття соціальної напруги в ньому. Уряду Польщі посередництвом участі Міністерства віросповідань і освіти в спрямуванні діяльності ВССМ (W.Z.M.W.) певною мірою вдалося відвернути частину молоді волинського краю від боротьби за соціальне і національне визволення українців Польщі, але повністю зупинити цей процес, як підтвердили події 30–х років, йому не вдалося.

Комуністичний рух серед української молоді в першу чергу представляла Комуністична Спілка Молоді Східної Галичини (КСМСГ), яку в 1923 році у зв'язку з поширенням сфери діяльності на Волинь, Холмщину, Підляшшя і Полісся перейменували на Комуністичну Спілку Молоді Західної України (КСМЗУ), що працювала під безпосереднім керівництвом КПЗУ. У свою чергу КСМЗУ в період з 1926 року до 1938 року керувала нелегальною дитячою комуністичною організацією “Червоний піонер Західної України”. З допомогою КПЗУ до осені 1923 року КСМЗУ перетворилася в організовану крайову комсомольську організацію з окружним, повітовим і місцевими комітетами. Залишаючись складовою часткою КСМ України, КСМЗУ пропагувала досягнення Радянської України в справах державотворення та українізації життя. Разом із комуністами комсомольські організації щороку готувалися до відзначення Міжнародного свята трудящих – 1 Травня. Під час демонстрації вони переважно охороняли від поліції червоні прапори, а також промовців. Так, 1 травня 1924 року в покутському місті Заболотіві на демонстрації виступав член ЦК КПЗУ Корбутяк В., який закликав присутніх до возз'єднання з Радянською Україною [13; 2]. Його охороняли комсомольці на чолі з Дашкевичем Василем. Останній, тримаючи в руках червоний прапор, очолював колону демонстрантів, та від куль поліції загинув [14].

Комсомольські організації разом із комуністичними підтримували соціальні протести безробітних краю. Так, у 1926 році вони сприяли організації демонстрації безробітних м. Стрия, яких тут нараховувалось 1400 чоловік [15; 121]. За їхньої участі проводилися антивоєнні акції, виступи на захист СРСР.

Під керівництвом КПЗУ та ЦК КСМЗУ працювали сільськогосподарські молодіжні організації, які представляли так зване українське селянсько–робітничє соціалістичне об'єднання – “Сельроб”. Уже в 1930 році молодіжна секція “Сельробу” мала 130 місцевих організацій, в яких було 3600 членів [16; 109]. Вони брали участь у сільськогосподарських страйках 1929–1930 рр., які в той час охопили понад 150 сіл. Через них КСМЗУ керувала страйковою боротьбою сільської молоді [16; 50].

На початку 30–х років у ході так званої пацифікації комсомольці та сельробівці зазнавали переслідувань з боку польської влади.

У розв'язанні національного питання КСМЗУ керувалася лозунгами, що закликали до об'єднання українських, польських, єврейських робітників у єдині профспілкові організації.

Однак, навіть у ставленні до своїх ідеологічних противників інколи в комуністичній пресі проривалися нотки солідарності. Так, наприклад, орган ЦК КПЗУ “До наступу” в 1935 році, аналізуючи відомий так званий варшавський процес над молодими оунівцями, писав: “Для нас ОУН – організація ворожа не лише в соціальному, але і в національному визволенні працюючих Західної України... Та не це стоїть зараз на порядку дня варшавського процесу. Варшавські підсудні стоять тепер перед судом за вбивство окупантського міністра. Над ними знущаються в окупантській тюрмі, їх стережуть окупантські поліцаї, їм не дають навіть боронитися на українській мові, їм грозить окупантська шибениця. Вони жертви окупантського гніту” [17; 15].

Історичні реалії 30–х років із кожним роком усе більше зумовлювали зростаючий вплив на суспільні настрої західноукраїнців ОУН та занепад комуністичних і радянських впливів.

У 1938 році за наказом Сталіна КПЗУ була заборонена [18; 535]. У цьому ж році виконкомом Комінтерну була розпущена КСМЗУ.

Націоналістичний молодіжний рух на західноукраїнських землях був пов'язаний у 20–х

роках із рухом українського студентства, зокрема з діяльністю Українського студентського союзу, Медичної громади, товариства студентів–політехників “Основа”, Академічної громади, Студентської громади, Ділового об’єднання поступового студентства, а також організації “Життя”. Студенти виступали проти “пацифікації” західноукраїнського населення, брали участь в антифашистських виступах, поширювали нелегальну літературу. Своєю діяльністю студентство сформувало основу для поповнення рядів УВО, а згодом ОУН. Передвісником останньої став Союз організацій українських націоналістів, який утворився в 1927 році внаслідок об’єднання Союзу української націоналістичної молоді з Легією українських націоналістів. Метою новоствореної організації стала боротьба за якнайшвидшу відбудову Незалежної Національної Соборної Української Держави [19; 71].

Цю ж мету переслідувала УВО, поповнюючи свої ряди гімназичною та університетською молоддю. В 1929 році, зустрівшись у Відні, УВО та студентські групи засновують ОУН. Більшу частину її склали радикальна галицька молодь. Новостворена організація особливу увагу звертала на роботу з західноукраїнською молоддю, всіляко проникаючи в молодіжні структури і підпорядковуючи їх своєму впливові. Відповідно до ухвали I-го Конгресу ОУН (січень–лютий 1929 року) створювалися ДОРОСТ і Юнацтва ОУН [20; 17]. Членами цих організацій могли бути відповідно діти у віці 8–15 років і юнаки з 15 до 21 року [21; 37].

Молодіжні підрозділи формували чітку структуру ОУН, яка мала паралельно свій окремий зв’язок за ієрархічною системою від низу до верху – від окремих провідників до референтів у Краєвій Екзекутиві ОУН. Час від часу проводились спеціальні зустрічі, сходинки, курені, табори інструкторського і виховного характеру. Молодіжні структури ОУН були доволі численними. Наприклад, у 1941 році Юнацтво ОУН нараховувало 7 тисяч осіб [22; 40].

Для проводу Юнацтва була доведена інструкція, в якій йшлося про те, як проводити роботу серед української молоді [23; 17], також був розроблений статут [20; 26–31], схема організаційної сітки [20; 25]. На бойовий фонд УВО члени цієї організації збирали податок з української молоді в розмірі 50 грош [24; 3].

Пізніше поляки відзначали, що в УВО–ОУН найбільш активними є члени Юнацтва, куди входила академічна і старша шкільна молодь [25; 10]. Вона, вливаючись в ряди ОУН, захоплювалася романтикою підпільної боротьби, культом відваги, які пропагувалися в крайовому виданні “Юнацтво”.

Нетерпимість польських властей до самого факту членства в ОУН наростала з кожним роком. Про це свідчить серія процесів, які були проведені на Волині у 1937 році.

У січні 10 костопільців з Рівненщини було засуджено за приналежність до ОУН. Загальна міра кари для всіх – 40 років і 6 місяців ув’язнення [26].

У серпні цього ж року ув Луцьку за приналежність до ОУН судили студентів. Розправа тривала 14 днів і завершилася 31 серпня позбавленням 34 підсудних волі загалом для всіх на 131 рік [27].

Третім великим процесом на Волині проти молодих оунівців став процес, який розглянув справи робітників каменоломень, вихідців із села. 335 юнаків 16 грудня стали перед карним трибуналом Окружного суду в Рівному. 23 грудня 1937 року 52 з них засуджено “на загальну кару” 292 роки в’язниці [28].

Однак, незважаючи на переслідування, потяг молоді до радикальних форм боротьби за свою національну гідність не зникав. Саме інтегральний націоналізм ОУН став для молодих українців найдинамічнішим рухом. І коли наприкінці 30–х років центр західноукраїнського національного життя тимчасово перемістився до Закарпатської України, молоді оунівці з Галичини таємно переходили кордон, щоб віддати своє життя для захисту нової держави – Карпатської України.

Отже, український молодіжний рух на західноукраїнських теренах, що входили до складу Польщі, у міжвоєнний період вступив у якісно новий етап, характерний еволюцією в середовищі української молоді принципу взаємовиключних свідомостей і на цій основі устремлінням до

національного самовизначення. Антипольську спрямованість його зумовлювала колонізаторська політика Польщі щодо українського населення та його культури.

Відсутність широкого зовнішнього визнання і підтримки національно-визвольного руху західноукраїнців, формування лондонськими та варшавськими політиками поглядів проблемності існування “українського питання” зумовили радикалізм національного руху, який, вилившись у форму так званого інтегрального націоналізму, особливо захопив молодь. Вона швидко поповнювала його ряди.

У той же час поширення радянофільських напрямів у молодіжному русі західноукраїнців у 30-х роках загальмувалося внаслідок зупинки процесу українізації та голодомору на Східній Україні, а також ставлення СРСР до національно-визвольної боротьби західноукраїнців.

Джерела та література

1. Андрухів І.О. Виховна діяльність українських молодіжних товариств у Галичині (1894–1939 рр.) / Автореф. дис. ... канд.пед.наук: 13.00.01 / Держ. арх. Івано–Франк. обл. – Івано–Франківськ, 1997.
2. Новий час. – 1930. – 16 червня.
3. ДАІФО, ф. 11, оп. 1, спр. 60.
4. ДАІФО, ф. 8, оп. 1, спр. 128.
5. Максимов В. Розвиток пласту на Волині // Праці конф. “Минуле та сучасне Волині” – Луцьк: Волинський державний університет ім. Л.Українки, 1992.
6. ДАРО, ф. 30, оп. 18, спр. 1430.
7. Глібовицький В. ЧСВВ. Туто Ніка! / Цим побідиш! // Українське юнацтво. – 1937. – Ч.3.
8. Андрухів І.О. Християнство і молодь: Галичина (кінець 19-го – перша третина 20-го століття) // Молодіжний рух України: історія та сучасність: Збірник матеріалів. – К.: НВФ “Студцентр”/НКА – Центр, 1998.
9. Красвий Студентський Конгрес // Нова зоря. – 1933. – Ч. 22.
10. Андрухів І.О. Українські молодіжні товариства Галичини: 1861–1939 рр.: Короткий історичний нарис. – Івано–Франківськ: Обласна асоціація молодих істориків, 1995.
11. MLODA WIES / Молоде село. – 1935. – № 19.
12. MLODA WIES / Молоде село. – 1931. – № 9.
13. ДАІФО, ф. Р–1576, оп. 1, спр. Н–5.
14. Комсомольський прапор. – 1932. – 1 травня.
15. ДАІФО, ф.2, оп. 1, спр. 346.
16. Твердохліб В.Ю. Молодь Західної України в боротьбі за возз’єднання (1919–1939). – Львів: Вища школа, 1983.
17. До наступу: Орган ЦК КПЗУ. – 1935. – № 5.
18. ДАЧО, ф. 38, оп. 3, спр. 179.
19. ДАІФО, ф. 68, оп. 2, спр. 147.
20. ДАЛО, ф. 121, оп. 3, спр. 486.
21. Відкриваючи заново: Документальні розповіді. – К.: Молодь, 1990.
22. Головенько В.А. Український молодіжний рух у 20-му столітті: історико-політологічний аналіз основних періодів. – К.: А.Л.Д. – 1997.
23. ДАЛО, ф. 121, оп. 3, спр. 341.
24. ДАЛО, ф. 1, оп. 51, спр. 570.
25. ЦДА України у Львові, ф. 371, оп. 1, спр. 110.
26. Неділя. – 1937. – 21 січня.
27. Неділя. – 1937. – 12 вересня. ДЛЮ. – 1937. – 17 грудня.

ЗМІСТ

Розділ 1. 10 РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

С.С. Троян Українська державність: 10 років незалежності	3
В.Д. Гайбонюк Українська історична наука на межі тисячоліть: сучасний стан, проблеми.....	9
І.А. Гринчук Підготовка та виховання політичної еліти в незалежній Українській державі...	17

Розділ 2. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

О.О. Патяка Система доказів у гродському суді на українських землях у другій половині XVI – першій половині XVII ст.	21
М.Б. Петров Історична топографія вірменських кварталів Кам’янця-Подільського кінця XVII-XVIII cc.	25
І.В. Довжук Виробництво сільськогосподарських машин у Наддніпрянській Україні наприкінці XIX ст.	31
О.В. Сидорчук Діяльність Чеського благодійного й освітнього товариства ім. Я.А. Коменського в Україні (1907 – 1917 рр.)	34
О.М. Завальнюк Відставні державні діячі – викладачі Кам’янець-Подільського державного українського університету (1918-1920 рр.).....	38
М.М. Гон Євреї в суспільно-політичних процесах у Східній Галичині (липень 1919 – березень 1923 рр.).....	46
С.І. Жилюк Українська автокефальна православна церква на Житомирщині в 20-х роках.....	52
Р.С. Пальчевський Український молодіжний рух на західноукраїнських землях, що входили до складу Польщі (1920-1939 рр.)	57
А.А. Жив’юк Початок громадсько-політичної діяльності Уласа Самчука (перша половина 1930-х років).....□	62
Р.П. Давидюк Степан Скрипник як посол до польського сейму (30-ті роки XX століття).....	70
П.О. Савчук Роль громадських організацій у зміцненні оборонно-масової роботи на промислових підприємствах України (1943–1945 рр.).....	77
Л. К. Костюк Культурно-історичні процеси в Україні на межі тисячоліть як “своєрідний виклик історії” ..□	84

Розділ 3. ІСТОРІЯ КРАЮ

О.Ф. Гень Міста-фортеці Волині, засновані князями Острозькими.....	91
О.П. Прищепя Планування і забудова міст Волині в другій половині XIX – на початку XX ст.	100
В.А. Добровичська Національна політика Другої Речі Посполитої на Волині (1921-1939 р.р.).....	104
В.І. Милусь Державно-церковні відносини на Волині у повоєнний період	108
Т.П. Пархоменко Функціональне призначення продуктів бджільництва у звичаях трудової обрядовості	118

Розділ 4. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

І.А. Хаврук Сандомирська угода 1570 р.: проблема об’єднання протестантських течій у Польщі.....□	124
Н.Г. Галун Історія Болгарії в оцінці Христо Ботева.....	129
О.Т. Безаров Влада та єврейські погроми в Росії 1881-1882 рр.....	137
А.В. Боляновський Українське питання в політиці Німеччини 1914-1916 рр.....	146

О.М. Войтюк Українсько-болгарські літературні зв'язки кінця XIX – початку XX століття	152
О.М. Гень Історіософія Томаша Масарика.....	156
Г.Я. Комар Людина з легенди та історична особа: штрихи до політичного портрета Карла Маннергейма	160
Р.М. Постоловський Інтерпретація Т.Г. Масариком чеських національних демократичних традицій як основи національної ідеології.....	168
Ю.М. Терешко Особливості міжнародної політики Чехословаччини в умовах поляризації Європи у 1945-1947 рр.	174
А.В. Слесаренко Антитоталітарний опозиційний рух у Чехословаччині (1968-1972 рр.)	181
В.І. Бурдяк Україна і Болгарія: проблеми злагоди в суспільстві.....	186
Т.Ф. Герасимчук Утворення Європейського Союзу та його роль у сучасних інтеграційних процесах.....□	189
І.В. Філіпчук Україна між Сходом і Заходом через призму відносин з Росією і Польщею в 90-х роках XX ст.....	194
М.М. Алієв Участь України у створенні Євразійського транспортного коридору (ТРАСЕКА)□	200
Т.А. Христюк Еволюція українсько-російських відносин у 1991-2001 рр.	206

Розділ 5. ПОЛІТИЧНА ДУМКА ТА ІСТОРИОГРАФІЯ

С.С. Троян Австрійські історичні концепції слов'янства початку XX століття.....	218
В.М. Шейко Становлення та розвиток культурології як науки: історіографічний аспект	224
С.А. Копилов М. Бантиш-Каменський як історик Польщі	233

Розділ 6. РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

П.О. Савчук (Рец.: Троян С.С., Постоловський Р.М., Федорак В.Ф. Світ на зламі епох: історія кінця XIX- середини XX ст.: Навчальний посібник – К.: НМЦВО, 2002. – 240 с.)	239
Відомості про авторів	242

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 2

Відповідальний за підготовку збірника до видання – *С.С. Троян*

Комп'ютерна верстка – *Н.Б. Курченко*

Обкладинка – *О.Я. Тарасюк*

Коректор – *О.В. Лукашевич*

Адреса редакції: 33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12
Рівненський державний гуманітарний університет

Здано до набору 1.03.2001 р. Підписано до друку 30.11.2001 р.
Формат 60x84 ¹/₈. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 16,27. Обл. вид. арк. 16,97 .
Замовлення № 8/1. Наклад 100.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. – Рівне: РДГУ, 2001. – Випуск 2. – 245 с.

ISBN 966–7281–07–7